Byggteknisk forskrift (TEK17) med veiledning

Kapittel 16 Sikkerhetskontroll av heis

§ 16–1. Løfteinnretninger. Administrative bestemmelser

(1) For heis, rulletrapp, rullende fortau, løfteplattform og trappeheis gjelder, i tillegg til de krav som følger av plan- og bygningsloven § 29–9, følgende:

Veiledning til første ledd

Dette kapittel beskriver administrative bestemmelser som vedrører heis og løfteinnretning. Bestemmelsene er gitt med hjemmel i pbl. § 29–9.

Kapitlet omfatter bestemmelser om drift og sikkerhetskontroll. Tekniske krav til heis og løfteinnretninger er gitt i forskriften §§ 15–11 til 15–15.

Kravene om sikkerhet i driftsperioden er rettet mot heiseier.

Av loven framgår at eier av løfteinnretning er ansvarlig for at installasjonen er sikkerhetsmessig forsvarlig og at ettersyn, vedlikehold, reparasjoner og sikkerhetskontroll er utført og dokumentert i henhold til pbl. § 29–9 fjerde ledd, bokstav a til d.

I ansvaret for at anlegget er sikkerhetsmessig forsvarlig i bruk forutsettes også et daglig tilsyn. Med tilsyn for en løfteinnretning menes at eier eller representant for eier fører daglig tilsyn for å sikre at det ikke er utvendige skader og at den oppfyller de bruksmessige forutsetninger. Tilsynsperson forutsettes å ha de nødvendige kunnskaper for å kunne utføre det daglige tilsynet.

Med ettersyn av løfteinnretningen menes periodisk vedlikehold, justeringer og kontroll utført av et kvalifisert foretak, for å påse at tilsiktede funksjoner i konstruksjonen er opprettholdt. Avhengig av driftstype anbefales ettersynsintervaller som angitt i tabell 1 og tabell 2.

§ 16–1 Tabell 1: Ettersyn av heis.

Driftstype	Heis i	Anbefalte gjennomganger pr. år
Intensiv drift	Større hotell og forretningsbygning med mer enn 12 etasjer	11
	Hotell, sykehus og forretningsbygning med 8–12 etasjer	10
	Hotell, sykehus og forretningsbygning med 4–8 etasjer	8
Normal drift	Forretningsbygning med inntil 4 etasjer	6
	Bolig med inntil 4 etasjer	4
Minimal drift	Skoler med 2–3 etasjer hvor heis kjøres med nøkkelbryter	2
	Løfteplattform for bevegelseshemmede	2
	Trappeheis	1

§ 16–1 Tabell 2: Ettersyn av rulletrapp og rullende fortau.

Driftstype	Rulletrapp og rullende fortau i	Anbefalte gjennomganger pr. år
Intensiv drift	Stasjonsbygning, flyterminal	10
Normal drift	Forretningsbygg o.l.	6–8

Ettersyn, vedlikehold, reparasjoner og endringer utføres i henhold til løfteinnretningens spesifikasjoner og særlige anvisninger, se også HO–2/2008 om endring og reparasjon av heis og rulletrapp. NS 3808:2017 Eksisterende heiser, løfteplattformer, rulletrapper og rullende fortau – Forbedring av sikkerheten . Det vises forøvrig til NS–EN 13015:2001+A1:2008 . Vedlikehold av heiser og rulletrapper. Regler for vedlikeholdsinstruksjoner .

Søknadspliktige tiltak reguleres i pbl. § 20–1 og skal utføres av ansvarlig foretak etter reglene i pbl. kapittel 22 om godkjenning av foretak.

Andre arbeider skal utføres av fagkyndig personell. Krav knyttet til Lov om tilsyn med elektriske anlegg og utstyr må også være oppfylt.

En løfteinnretning er både et produkt og en bygningsteknisk installasjon, og reguleres av forskrift om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk, byggteknisk forskrifts kapittel 15 og dette kapitlet. For søknadspliktige tiltak gjelder saksbehandlingsregler som følger av byggesaksforskriften.

a) Kommunen skal gi driftstillatelse før løfteinnretning tas i bruk.

Veiledning til første ledd bokstav a

Anlegg kan ikke settes i drift uten at det foreligger nødvendig tillatelse. Driftstillatelse gis med bakgrunn i søknad om midlertidig brukstillatelse eller etter søknad om ferdigattest. Søknaden skal vise til gjennomføringsplanen med erklæring fra ansvarlige foretak for prosjektering og utførelse om overensstemmelse med forskriftskrav. Dette kan gjøres spesielt for løfteinnretningen, eller som en del av byggets totale søknad.

Ved søknadspliktige endringer og reparasjoner gjelder samme krav.

For nye installasjoner skal anlegget være CE-merket før driftstillatelse gis. Driftstillatelse kan være tidsbegrenset og kan gis separat for løfteinnretningen. Det kan f.eks. være aktuelt for å kunne bruke løfteinnretningen under ferdigstillelse av byggverket forøvrig. Heis kan først CE-merkes når den er ferdig installert.

Prosedyre for samsvarsvurdering som utføres som grunnlag for CE-merking bør derfor samordnes med øvrige krav i gjennomføring av byggesaken.

b) Løfteinnretning skal ikke tas i bruk etter ulykke, ombygging eller flytting før sikkerhetskontrollorgan har foretatt kontroll og kommunen har gitt driftstillatelse.

Veiledning til første ledd bokstav b

Med ulykke menes hendelse som har medført dødsfall, personskade og/eller større materiell skade på løfteinnretning eller bygning. Med personskade menes skade som krever medisinsk behandling. Det skal gjennomføres sikkerhetskontroll etter ulykke.

Det vises til § 16-1 første ledd bokstav d om meldeplikt og registrering av både ulykke og hendelse. Når sikkerhetskontrollorgan har gjennomført sikkerhetskontroll, og når eventuell reparasjon og endring er gjennomført, kan installasjonen igjen tas i bruk.

Med ombygging menes endring av eksisterende løfteinnretning. Når ombygging er av vesentlig sikkerhetsmessig betydning, skal den godkjennes ved gjennomføring av sikkerhetskontroll og gis driftstillatelse når tiltaket krever det, jf. NS 3808:2017 Regler for forbedring av sikkerheten i eksisterende heiser, løfteplattformer, rulletrapper og rullende fortau.

Ombygging omfatter endring, utskiftning eller ettermontering av sikkerhetsmessig utstyr, se følgende punkter:

For heis og løfteplattform

- endring av lås for etasjedører
- utskiftning av hastighetsbegrenser
- utskiftning av fangapparat
- utskiftning av brems for elektrisk heis
- skifte av maskin/aggregat
- skifte av oppheng for bæremiddel

- ettermontering eller utskiftning av stol- eller etasjedør
- utskiftning av styring, helt eller delvis (gjelder ikke oppgradering av programvare)
- tiltak for sikring av stolåpning
- vektendring av stol (>±10 %)
- hastighetsøkning
- endring/utskiftning av fall- og stigesikring
- endring/utskiftning/ettermontering av system og utrustning for sikring av redningsrom

For rulletrapp og rullende fortau

- utskiftning av styringssystem
- endring av elektrisk anlegg
- endring av bremsesystem

Når ombyggingen ikke er søknadspliktig etter pbl. kap. 20, kan installasjonen tas i bruk etter gjennomført sikkerhetskontroll.

Flytting av løfteinnretning er søknadspliktig tiltak. Med flytting menes når løfteinnretningen benyttes andre steder i samme bygning eller monteres i en annen bygning.

Ved gjennomføring av sikkerhetskontroll legges gjeldende Norske Standarder for sikker utførelse til grunn.

c) Når feil på installasjon kan medføre umiddelbar fare for personsikkerhet, skal løfteinnretning settes ut av drift og forholdet meldes til kommune og eier.

Veiledning til første ledd bokstav c

Avdekkes feil eller mangler ved løfteinnretningen, bør sikkerhetskontrollorganet gi frister for utbedring i henhold til den gradering av sikkerhetsrisiko som fremkommer i:

- NS-EN 81-80:2019 Sikkerhetsregler for konstruksjon og installasjon av heiser – Eksisterende heiser – Del 80: Regler for forbedring av sikkerheten i eksisterende personheiser og vare- og personheiser
- NS-EN 115-2:2010 Sikkerhet for rulletrapper og rullende fortau – Del 2: Regler for oppgradering av sikkerheten på eksisterende rulletrapper og rullende fortau, tabell A2. Sikkerhetsrisiko graderes som ekstrem, høy, middels og lav. Eksempler på risikoklasser og anbefalt frist for utbedring fremgår av

- NS-INSTA 500-2:2017 Periodisk sikkerhetskontroll på heiser, trappeheiser, løfteplattformer, rulletrapper og rullende fortau. Kopi av feilrapport sendes kommunen som kan gi pålegg om retting i henhold til anbefalte frister. Eier melder tilbake til kommunen og sikkerhetskontrollorgan når retting er foretatt.

d) Eier skal umiddelbart melde ulykker og hendelser til kommunen og sikkerhetskontrollorgan. Sikkerhetskontrollorgan skal innrapportere ulykker og hendelser til nasjonalt installasjonsregister.

Veiledning til første ledd bokstav d

Ulykker med løfteinnretninger skal av eier alltid meldes til kommunen og til det organet som gjennomfører sikkerhetskontrollen. Sikkerhetskontrollorganet har igjen plikt til å rapportere til nasjonalt installasjonsregister, jf. § 16-6.

e) Utført reparasjonsarbeid skal føres i loggbok for hver løfteinnretning. Loggboken skal være tilgjengelig ved sikkerhetskontroll.

Veiledning til første ledd bokstav e

Eier av løfteinnretning har ansvar for sikker drift og må dokumentere regelmessig vedlikehold, ettersyn, utførte reparasjoner og sikkerhetskontroll og har også ansvar for at det føres loggbok. Loggboken må inneholde informasjon om utførte reparasjoner og endringer, ulykker, sikkerhetskontroller osv. Denne informasjonen må dokumenteres i loggboken som skal være lett tilgjengelig. Loggbok kan være elektronisk.

f) Eier skal få utført sikkerhetskontroll minst hvert annet år når løfteinnretningen er i drift. Sikkerhetskontroll kan i tillegg foretas ved stikkprøver av løfteinnretning i drift.

Veiledning til første ledd bokstav f

Eier av løfteinnretning er ansvarlig for at det blir utført periodisk sikkerhetskontroll minst hvert annet år.

Sikkerhetskontroll gjennomføres av kommunal heiskontrollordning eller annet organ som beskrevet i § 16-2. For gjennomføring av sikkerhetskontroll og rapporteringsrutiner, se NS-INSTA 500-2:2017 Periodisk sikkerhetskontroll på heiser, trappeheiser, løfteplattformer, rulletrapper og rullende fortau.

Eksempler på løfteinnretninger som skal underlegges periodisk sikkerhetskontroll

- personheiser, kombinerte vare- og personheiser
- vareheiser og småvareheiser
- løfteplattformer, løftebord for persontransport, lavfartsheiser, trappeheiser
- bilheiser og løfteplattformer for biler med tilgjengelighet for personer
- rulletrapper og rullende fortau
- løftebord for varetransport som bryter etasjeskiller

Løfteutstyr er ikke underlagt periodisk sikkerhetskontroll. Løfteutstyret kontrolleres av sakkyndig virksomhet etter Direktoratet for arbeidstilsynets regelverk for sakkyndig kontroll, jf. Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern.

Eksempler på løfteutstyr som bl.a. omfattes av denne loven og reguleres etter Maskindirektivet

- løfteinnretninger som er en del av en automatisk produksjonsprosess
- lifter
- lastebilramper og løftere
- vindus- og fasadeheiser utvendig og innvendig
- automatiske parkeringsanlegg uten tilgang for personer
- løftebord som ikke bryter etasjeskiller, faste eller flyttbare, også løftebord som brukes til å få arbeidsemner i riktig arbeidshøyde
- automatiske eller manuelle lagerlifter i forbindelse med lagerreoler
- kraner, traverskraner, taljer og jekker
- billøftere på bilverksteder
- løftekroker, stropper og annen løfteredskap
- byggeplassheiser, byggekranheiser og andre mobile heiser
- sceneheiser

g) Ved skifte av eier og når installasjonen tas permanent ut av drift, skal eier melde dette til kommunen og nasjonalt installasjonsregister.

Veiledning til første ledd bokstav g

Eier har ansvar for sikkerheten for løfteinnretninger og pålegg skal rettes mot eier. Det er derfor nødvendig at kommunen til enhver tid vet hvem som er eier av anlegget. Det skal også gå fram av nasjonalt installasjonsregister.

Eier skal melde fra til kommunen når en løfteinnretning ønskes avstengt/revet. Eier skal også melde fra når anlegget eventuelt ønskes tatt i bruk igjen.

Dersom et anlegg har vært ute av drift over lengre tid, skal kommunen vurdere behovet for en sikkerhetskontroll av anlegget før det tillates tatt i bruk igjen.

(2) For løfteplattform og trappeheis innenfor en boenhet gjelder følgende:

Veiledning til annet ledd

For løfteplattform og trappeheis er det vesentlige lempninger i forhold til bestemmelsene i første ledd.

a) Eier kan selv forestå installering av løfteplattform og trappeheis innenfor en boenhet, jf. forskrift 26. mars 2010 nr. 488 om byggesak § 4–1 første ledd bokstav d nr. 4.

Veiledning til annet ledd bokstav a

Installasjonene innenfor en boenhet regnes som mindre tiltak i eksisterende byggverk. De kommer inn under tiltak som er unntatt fra byggesaksbehandling og som derfor ikke krever verken søknad eller driftstillatelse. Det er heller ingen krav knyttet til tillatelser etter reparasjoner.

Trappeheis er likevel produkt til byggverk som skal CE–merkes etter forskrift om omsetning og dokumentasjon av produkter til byggverk.

b) Eier av løfteinnretning er ansvarlig for at løfteinnretning som er i bruk, er sikkerhetsmessig forsvarlig og at det utføres vedlikehold og ettersyn med denne.

Veiledning til annet ledd bokstav b

Eier er ansvarlig for sikkerhet og for vedlikehold og ettersyn som anført under første ledd. Dersom det utføres periodisk sikkerhetskontroll for løfteplattform eller trappeheis innenfor en boenhet bør den kunne utføres med lengre intervaller enn for trappeheiser i andre bygninger, normalt hvert tredje år.

c) Eier skal umiddelbart melde ulykker/hendelser til kommunen og til nasjonalt installasjonsregister.

Veiledning til annet ledd bokstav c

Selv om det ikke er krav om at løfteplattform og trappeheis innenfor en boenhet skal registreres, gjelder kravet om rapportering av ulykker til kommunen og til nasjonalt installasjonsregister.

(3) Når feil på installasjonen kan medføre fare for personsikkerhet, skal løfteinnretningen settes ut av drift.

Veiledning til tredje ledd

Kravet kommer til anvendelse også for installasjoner som beskrevet i annet ledd.